

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-018
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, Тоҷикистон, ш. Душанбе,
хiebони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Атаев Акмалхон Саидумарович дар мавзуи «Институти шартномаҳои граждани-хуқуқӣ дар соҳаи хизматрасонии коммуналӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои хуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.03 – хуқуқи граждани; хуқуқи соҳибкорӣ; хуқуқи оилавӣ; хуқуқи байналмилалӣ хусусӣ (илмҳои хуқуқшиносӣ) пешниҳод шудааст (Душанбе, 2023, 200 сах.)

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самти илм, ки аз рӯйи он диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Диссертатсияи Атаев Акмалхон Саидумарович дар мавзуи «Институти шартномаҳои граждани-хуқуқӣ дар соҳаи хизматрасонии коммуналӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои хуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.03 – хуқуқи граждани; хуқуқи соҳибкорӣ; хуқуқи оилавӣ; хуқуқи байналмилалӣ хусусӣ, ки аз рӯйи он ба Шурои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7 январи соли 2022, таҳти №16/шд хуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода шудааст, мутобиқ мебошад.

Мубрам будани мавзуи диссертатсия. Дар илми хуқуқи граждани мушаххасан яке аз масоили мубраме, ки таҳқиқоти мукаммали илмиро металабад ин проблемаҳои институтсионалии шартномаҳои граждани-хуқуқӣ дар соҳаи хизматрасонии коммуналӣ ба шумор меравад. Зеро соҳаи коммуналӣ чунин соҳти муҳити моддӣ-технологииро мефаҳмонад, ки дар он тамоми қисмҳои он низоми ягонаи тақсимнашударо дар назар дорад ва бидуни таҳдиди таҷзияи он наметавонанд мустақил гарданд. Вазифаҳо доир ба нигоҳдорӣ ва рушди инфрасохтори коммуналиро одатан на маҷмӯи субъектони хусусии манфиатҳои хешро амалисозанда, балки давлати манфиати ҷамъиятиро ифодакунанда иҷро мекунад, ки

низомии дахлдори идоракуниро ташкил медиҳад ва тавассути мақомотҳои марказии идоракуни қоидаҳои умумии истифодаи инфрасохтори коммуналиро барои ҳамаи субъектони хоҷагидор муайян мекунад.

Изофа ба ин аз чониби диссертант низ таъкид мегардад, ки дар хоҷагидорӣ манзили ҚТ соҳаи коммунали дар мавҷудияти низомии ягонаи таъминоти ҳаёт барои қисми асосии фонди манзил зоҳир мегардад. Тарроҳии ин низомҳо чунин ба роҳ монда шудааст, ки дар ҳар як қитъа стандартҳои муқарраршудаи хизматрасонӣ ва шароитҳои ягонаи истифодабарӣ нигоҳ дошта мешаванд. (сах. 20). Низомҳои коммунали истеҳсолоти муттасили хизматрасонии коммуналиро ба миён меоранд. Бо вучуди ин, сохтори он баъзе саҳеҳиро талаб мекунад.

Дар адабиёти иқтисодӣ ва ҳуқуқӣ хизматрасонии коммунали бештар тавассути номбаркунии хизматрасонии гуногун, ки нисбати манзилҳои истиқоматӣ ё ғайриистіқоматӣ амалӣ мешавад, муайян карда мешавад. (сах. 21).

Дар ин робита, таҳти таърифи ҳуқуқии мафҳуми «хизматрасонӣ» танҳо ҳуди интиқоли захираҳои қайдшуда, фаъолият оид ба интиқоли захираҳо тавассути шабакаҳои мухталифи муҳандисӣ фаҳмида мешавад. Бо вучуди ин, фаъолият оид ба интиқоли захираҳо (алоҳида аз захираҳо) барои истеъмолкунандагон аҳамият надорад, барои онҳо ҳуди захираҳо дар манзилҳои истиқоматӣ ва биноҳои бисёрхонагӣ муҳим мебошад.

Аз гуфтаҳои дар боло қайдшуда, мафҳуми хизматрасонии коммуналиро дар таҳрири зерин ифода кардан мумкин аст: «таҳти мафҳуми хизматрасонии коммунали намуди махсуси фаъолияти ташкилотҳои мушаххасгардонидашуда (захиратаъминкунанда) фаҳмида мешавад, ки баҳри фароҳам овардани неъматҳои махсуси ғайримоддӣ, дар шакли муҳайё кардани шароити зарурии зист барои истеъмолкунанда (соҳибмулки манзил) дар биноҳои истиқоматӣ бо роҳи таъмин намудани сифати муназзам ва дахлдори захираҳои коммунали тавассути шабакаҳои мухталифи муҳандисӣ нигаронида шудааст». (сах. 23).

Чунин намуди объектҳои ҳуқуқҳои граждани, аз қабилӣ хизматрасони танҳо дар лаҳзаи пешниҳоди онҳо вучуд дорад. Қонунгузори ва илми ҳуқуқӣ таҳти мафҳуми хизматрасони фаъолиятеро мефаҳманд, ки натиҷаи онҳо ифодаи моддӣ надоранд, дар чараёни амалисозии ин фаъолият ба амал бароварда шуда, истеъмом мешаванд.

Диссертатсияи Атаев Акмалхон Саидумарович аз феҳристи ихтисораҳо, муқаддима, ду боб, ҳафт зербоб, хулоса ва феҳристи адабиёти истифодашуда иборат мебошад, ки ба мақсад, вазифа ва мантиқи таҳқиқот асос ёфтаанд.

Дар муқаддима мубрамияти мавзӯи таҳқиқот асоснок карда шуда, сатҳи омӯзиш, мақсад, вазифаи таҳқиқот, асосҳои методологии таҳқиқот, наwgонии илми таҳқиқот ва нуқтаҳои илми ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳаммияти назариявӣ амалии таҳқиқот, тасвиби натиҷаҳои таҳқиқот, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия баён карда шудааст.

Боби якуми диссертатсия – “Хизматрасонии коммуналӣ ҳамчун объекти ҳуқуқҳои граждани тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон” ном дошта, аз се зербоб иборат аст.

Зербоби якуми боби якум – “Мафҳум, аломатҳо ва таснифоти хизматрасонии коммуналӣ” ном дошта, дар он муаллифи рисола мафҳум ва аломатҳои хизматрасонии коммуналиро таҳлил намуда, хизматрасонии коммуналиро аз рӯи меъёрҳои гуногун таҳти таснифот қарор додааст.

Албатта ишора рафтааст, ки мақсади меҳвари таснифоти хизматрасонии коммуналиро беовсита мушаххас намудани моҳияти илми он ва боз ҳам равшану возеҳ гардонидани ҳолати кунунӣ ва дурнамои танзими меъёри самти мазкур ташкил менамояд.

Зербоби дууми боби якум – “Манбаъҳои танзими ҳуқуқии пешниҳоди хизматрасонии коммуналӣ” ном дорад. Аз таҳлили меъёрҳои манбаъҳои танзими ҳуқуқии пешниҳоди хизматрасонии коммуналӣ муаллифи рисола хулосабарорӣ кардааст, ки захираҳои коммуналӣ, аз қабилӣ нерӯи барқ, оби нӯшокӣ ва пешниҳоди хизматрасонии коммуналӣ, яъне таъмини

нерӯи барқ, таъмини оби нӯшокӣ, рафъи обҳои партов дар сатҳи санадҳои зерқонунӣ дар доираи истифодаи захираҳои коммуналӣ ва пешниҳоди хизматрасонии коммуналӣ ба танзим дароварда мешавад.

Зербоби сеюми боби якум – “Хусусиятҳои танзими шартномавии пешниҳоди хизматрасонии коммуналӣ” ном дошта, дар он шартномаи пешниҳоди хизматрасонии коммуналӣ бо шартномаҳои махсуси обтаъминкунӣ, барқтаъминкунӣ, газтаъминкунӣ, гармитаъминкунӣ, рафъи обҳои партов ва шартномаҳои дигар инъикос мегардад. Муаллифи рисола хусусиятҳои шартномавии пешниҳоди хизматрасонии коммуналиро ҷамъбаст намуда, ба чунин хулоса омадааст, ки таҳлили унсурҳои речаи соҳавии танзими ҳуқуқӣ нишон додааст, ки муносибатҳо оид ба хизматрасонии коммуналӣ манзилҳои истиқоматӣ граҷданӣ-ҳуқуқӣ мебошанд. Танзими граҷданӣ-ҳуқуқӣ хизматрасонии коммуналӣ ба воситаи танзими муносибатҳои тарафайн оид ба хизматрасонии коммуналӣ, инчунин ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон барои ба даст овардани захираҳои коммуналӣ сурат мегирад.

Боби дуюми диссертатсия – «Хизматрасониҳои коммуналӣ ҳамчун мавзӯи шартномаи граҷданӣ-ҳуқуқӣ» номгузорӣ гардида, фарогири чор зербоб мебошад.

Зербоби якуми боби дуум – “Тавсифи умумӣ ва таснифи шартномаҳои хизматрасонии манзилӣ-коммуналӣ” ном гирифтааст. Дар доираи таҳқиқоти зербоби мазкур таъкид шудааст, ки ташкилотҳои идоракунии бинои бисёрхонагиро баамалбароранда истеъмолкунандагони захираҳои коммуналӣ намебошанд, онҳо вазифаи ташкилкунандаи алоқаҳои шартномавиро байни ташкилоти захиратаъминкунанда ва истеъмолкунандагони маиши дар бинои бисёрхонагӣ истиқоматкунандаро иҷро мекунанд.

Дар зербоби дуюми боби дуум – **“Шартномаи идоракунии биноҳои бисёрхонагӣ”** диссертант қайд намудааст, ки ҳуди мафҳуми ҳуқуқии идоракунии биноҳои бисёрхонагиро дар ду маъно фаҳмида мешавад: -

дар маънои объективӣ идоракунии биноҳои бисёрхонагӣ - ин институти ҳуқуқие мебошад, ки низоми меъёрҳои ҳуқуқии муносибатҳои ҷамъиятии танзимкунандаро дар назар дорад ва дар сурати аз ҷониби субъекти идоракунанда ба амалбарории таъсири мақсаднок ба рафтори соҳибмулкони манзил ва дигар шахсон оид ба таъмини хизматрасонии молу мулки умумӣ дар бинои бисёрхонагӣ, таъмини хизматрасонии коммуналӣ ба миён меояд; - дар маънои субъективӣ идоракунии биноҳои бисёрхонагӣ – ин уҳдадорӣи граҷданӣ-ҳуқуқӣ оид ба анҷомдиҳӣ аз ҷониби субъекти идоракунанда ба воситаи иҷрои маҷмӯи амалҳои воқеӣ ва ҳуқуқии таъсирот ба рафтори соҳибмулкони манзил дар бинои бисёрхонагӣ ва дигар шахсон оид ба таъмини хизматрасонии молу мулки умумӣ дар бинои бисёрхонагӣ, таъмини хизматрасонии коммуналии ба ноилшавии мақсадҳои бо қонун муқарраршуда равонашуда, мебошад.

Зербоби сеюми боби дуюм – “Шартномаи таъминоти барқ дар шаҳрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон” ном дорад. Ба андешаи муаллифи диссертатсия масъалаи табиати ҳуқуқии шартномаи таъмини барқ баҳсталаб хоҳад монд. Гарчанде баъзе олимони шартномаи таъмини барқро ҳамчун шартномаи маҳсулотсупорӣ, шартномаи пудрат ҳисобида, дар он унсурҳои ин шартномаҳоро муттаҳид мегардонанд, ҳамчунин шумораи зиёди олимони шартномаи таъмини барқро ба шартномаи хариду фурӯш тааллуқ медоранд.

Зербоби чоруми боби дуюм – “Таъмини аҳолии шаҳр бо гармӣ ва танзими шартномавии он” ном дорад. Дар доираи таҳқиқот диссертант зикр менамояд, ки шартномаи таъмини гармӣ ба шартномаи таъмини энергия ҳамчун намуд ба навъ тааллуқ дорад ва дорои аломатҳои махсусе мебошад, ки барои ҷудо кардани он ба намуди алоҳидаи шартномаи таъмини энергия имкон медиҳад. Ба ҷунин аломатҳо дохил мешаванд, яқум, мавзӯи махсуси шартнома – энергияи гармӣ ва амалҳо оид ба таҳвили он; дуюм, ҳаёти махсуси субъектӣ – ташкилоти гармитаъминкунанда, истеъмолкунанда, инчунин шахсе, ки дар

моликияти ӯ шабакаҳои гармӣ қарор доранд; сеюм, самти махсуси мақсадноке, ки дар таҳвили пулакии энергияи гармӣ ба моликияти истеъмолкунанда тавассути шабакаи пайваста зоҳир мегардад.

Дар асоси омӯзиши паҳлуҳои назариявӣ ва амалии шартномаҳои граждани-ҳуқуқӣ дар соҳаи хизматрасонии коммуналӣ муаллиф як қатор ҳулосаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалиро манзур намудааст, ки онҳо аз мазмуну моҳияти вазифаҳои гузошташуда бармеоянд.

Дарачаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои химоя пешниҳод шудаанд. Таҳқиқоти диссертатсионии **Атаев Акмалхон Саидумарович** бо дарназардошти мубрамияти самти танзими муносибатҳои граждани-ҳуқуқӣ яке аз таҳқиқотҳои аввалин дар мавзуи асосҳои граждани-ҳуқуқии пешниҳоди хизматрасонии коммуналӣ мебошад. Дар таҳқиқоти диссертатсионӣ як қатор муқаррарот, таклифу тавсияҳои нав ҷиҳати мукамалгардонии минбаъдаи қонунгузорӣ оид ба пешниҳоди хизматрасонии коммуналӣ, алалҳусус идоракунии биноҳои бисёрхонагӣ, таъмини захираҳои коммуналӣ, ба монанди нерӯи барқ ва гармӣ пешниҳод шудаанд.

Асосноки ва эътимоднокии ҳулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда.

Муқаррароти илмии диссертатсия ва натиҷаҳои илмӣ, ки дар бобҳо ва зербобҳо, инчунин ҳулосаи қор ифодаи ҳудро ёфтаанд, аз саҳми шахсии муаллиф дарак медиханд. Ҳамзамон, муаллиф ақидаҳои ҳудро тавассути мақолаҳои илмӣ, маърузаҳо дар семинарҳои назариявӣ ва конференсияҳои илмӣ-амалӣ ба омма пешкаш намудааст.

Боиси зикр мебошад, ки эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ ба таҳлили воқеъбинона ва ҳаматарафаи таҳқиқоти назариявӣ ва амалӣ оид ба шартномаҳои граждани-ҳуқуқӣ дар соҳаи хизматрасонии коммуналӣ асос меёбад.

Аҳамияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ. Таҳқиқоти диссертатсионии **Атаев Акмалхон Саидумарович** аҳамияти

баланди илмӣ-амалӣ дорад. Зеро хулосаҳо ва пешниҳодҳои дар натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ бадастомада метавонанд барои ҳалли масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ дар самти шартномаҳои граждани-ҳуқуқӣ дар соҳаи хизматрасонии коммуналӣ ба таври васеъ истифода карда шуда, ҳамзамон барои ҳалли як қатор масъалаҳои мавҷудбудаи самти мазкур, мусоидат намоянд.

Хулоса ва пешниҳодҳои дар натиҷаи таҳқиқоти диссертатсионӣ бадастомада мумкин аст дар ҳалли як қатор мушкилоти дар илмҳои ҳуқуқи граждани ва ҳуқуқи манзил ва умуман илми ҳуқуқшиносӣ мавҷудбуда мавриди истифода қарор гирад. Аҳаммияти амалии таҳқиқот дар он ифода мегардад, ки дар фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ ҷиҳати тақмили қонунгузорию кишвар метавон хулосаву пешниҳодҳои таҳқиқотро истифода намуд.

Хулосаву пешниҳодҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ барои амалияи ҳуқуқтатбиқсозӣ низ аҳаммияти калон доранд. Ҳамзамон, муқаррароти асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ метавонанд дар омода намудани адабиёти таълимӣ ва таълимӣ-методӣ, инчунин ҷараёни таълими фанҳои ҳуқуқи граждани, ҳуқуқи манзил ва ғ. истифода бурда шаванд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Доир ба мавзӯи диссертатсия ва моҳияти он унвонҷӯ 8 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла 4 адади онҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 4 мақола дар нашрияҳои дигар ба таъбиқ расонидааст. Зикр намудан ба маврид аст, ки теъдоди маводи ҷопшуда ба банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Диссертатсияи Атаев Акмалхон Саидумарович дар баробари муваффақиятҳо, инчунин баъзе масъалаҳоеро дар худ ҷой додааст, ки аз нигоҳи илмӣ баҳснок мебошанд ва онҳоро ба таври зерин нишон додан мумкин аст:

1. Диссертант дар таҳқиқот ба масъалаи соҳибмулкони манзил таҳлилҳо гузаронида бошад ҳам аммо ба таври мушаххас нисбат ба ҳуқуқ ва ўҳдадорихои дақиқи онҳо андешарони накардааст. (сах. 61). Бо ин назардошт аз диссертант пурсида мешавад, ки дар мавриди ҳимояи ошкорой таҳқиқоти диссертатсионӣ ба масъалаи мазкур равшани андохта бошад.

2. Ба муаллиф тавсия дода мешавад, ки дар оянда дар доираи таҳқиқоти мазкур дар баробари ғояҳои илмӣ ва қонунгузори амалкунанда, ҳамчунин ҳуҷҷатҳои барномавино низ бештар мавриди истифода қарор диҳад.

Мулоҳизахое, ки қайд гардиданд, дар умум, хангоми баҳодихии мусбати таҳқиқоти диссертатсионӣ нақши муайянкунандаро намебозанд ва танҳо шаҳодати он мебошанд, ки масъалаҳои баррасишаванда хеле муҳим буда, мураккаб ва баҳсноканд ва муаллиф дар ҳалли баъзе масъалаҳо дар натиҷаи омӯзиши сарчашмаҳои ҳуқуқӣ, адабиёти соҳавӣ ва баҳодихии ақидаҳои олимони гуногун нуктаи назари муаллифии худро пешниҳод намудааст, ки ин хоси гузаронидани чунин таҳқиқоти илмӣ мебошад.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи Атаев Акмалхон Саидумарович ба талаботи бандҳои 31,33,34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд. Диссертатсия аз ҷониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои мазмун ва мантиқи ягонаи дохилӣ мебошад. Сатҳи нафгонии илмии диссертатсионӣ, нуктаҳои илмӣ ва пешниҳоду тавсияҳои амалие, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ саҳми шахсии муаллифро тасдиқ менамоянд. Инчунин, тарзи навишт, масъалагузори ва услуби таҳқиқоти илмӣ саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

Хулоса, таҳқиқоти диссертациони Атаев Акмалхон Саидумарович ба талаботҳо оид ба корҳои диссертационӣ дар мавриди дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм мувофиқ буда, муаллифи он сазовори ноил гардидан ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.03 – ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ мебошад.

Муқарризи расмӣ:

номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, мудири кафедраи ҳуқуқи байналмилмилалӣ ва ҳуқуқшиносии муқоисавии факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи (Славянии) Русияву Тоҷикистон

Аминова Ф.М.

Имзои Аминова Ф.М.-ро тасдиқ мекунам сардори шуъбаи кадрҳои Донишгоҳи (Славянии) Русияву Тоҷикистон

Раҳимов А.А.

« 25 » август 2023 с.

Суроғи муқарриз:

734024, ш. Душанбе,
кӯчаи М. Турсунзода, 30.
Тел.: +992 227-53-37, 227-86-48
E-mail: p.rektora@mail.ru, sabkar@list.ru
Факс: 221-35-50